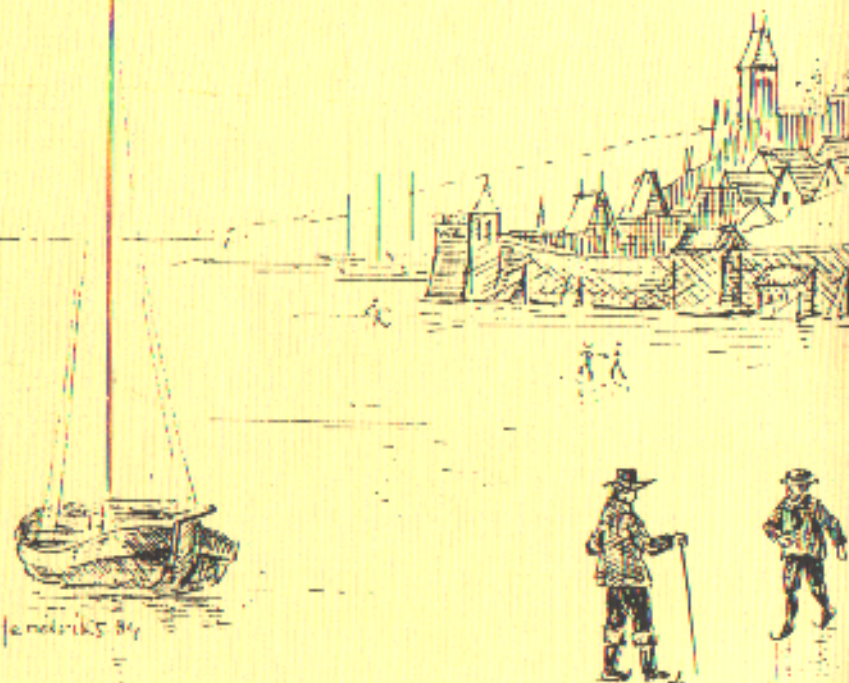
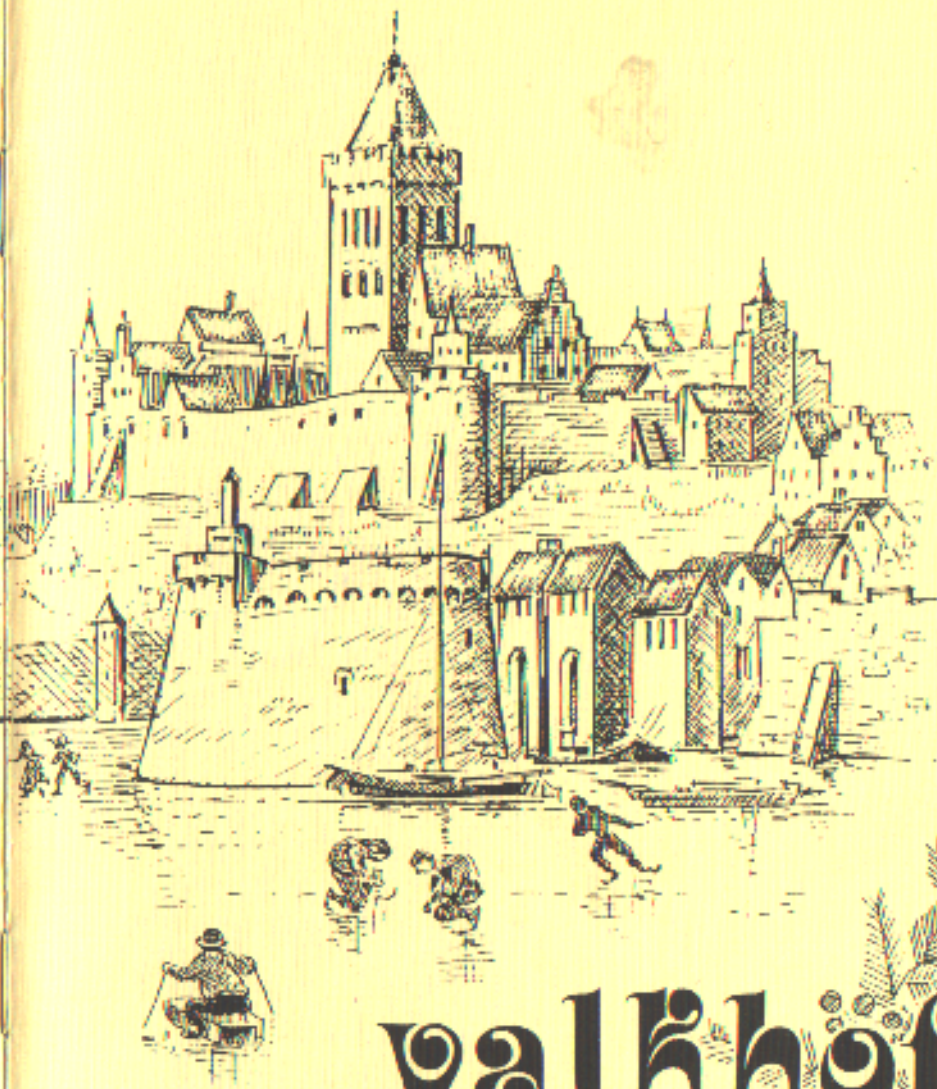

het bestuur van de valkhof
vereniging ende redactie
valkhofnieuws wensen u
prettige kerstdagen en een
voorspoedig: **1994**

J. Hendriks 84

15 jaargang no. 4
1978-1993

**valkhof
nieuws**

V A L K H O F N I E U W S

REDAKTIE ADRES: ST. ANNASTR. 286
6525 HC NYMEGEN

REDAKTIELEDEN: M. Vollebregt ;
H. Schoonwater;
A. Janssen;
H.v. Brienens.

V A L K H O F V E R E N I G I N G

LIDMAATSCHAP: Postbus 1390 6501 BJ NIJMEGEN.

CONTRIBUTIES: f20,- per jaar (65+; f15.-) op
postgironummer 4438363 t.n.v.
Valkhofvereniging Nijmegen.

VALKHOFKAPEL: Afspraken voor bezichtigingen
of rondleidingen: H.v. Brienens,
St. Annastr. 286 6525 HC Nijmegen
Tel.: 080-541379.

BESTUURSLEDEN: J.Nooy (Voorzitter);
P.Kruse (Secretaris);
N.Verhaaf (Penningmeester);
H.v. Brienens;
L. Hubers;
M. Vollebregt.

V A L K H O F S T I C H T I N G

SCHENKINGEN: ABN'AMRO'bank Nijmegen.
Rekeningnummer: 53.76.75.930
Giro: ABN'AMRO'BANK: 821025.
De Valkhofstichting beheert
een herbouwfonds.

INLEIDING

Met de Valkhofvereniging bestaat nu ook 'ons' blad vijftien jaren. Wij hebben U veel in die tijd over de nog altijd doorlopende Valkhofgeschiedenis kunnen presenteren.

Een hoogtepunt was zeker de Theophano herdenking in 1991 toen onze vereniging tot ver in het buitenland via T.V. radio en pers bekend werd.

Wij hebben U veel positiefs kunnen doorgeven maar helaas ook teleurstellingen.

Toch kunnen wij de toekomst optimistisch tegemoet zien, daar is alle rede voor! Vandaar dat wij dan ook vanaf 1994 ons Valkhofnieuws in fraaiere uitvoering aan U gaan voorleggen. Ons komende nummer wordt een verrassing dus!

Ook is het vanaf januari mogelijk dat Uw huisgenoten b.v., mede-lid worden door een tientje over te maken, zij ontvangen geen boekje maar krijgen wel toegang tot vergaderingen, lezingen, kunnen aan reizen deelnemen en hebben ook stemrecht. Zij leveren hiermee het bewijs dat het streven van de Valkhofvereniging ook hun zaak is en er aan mee willen werken.

Ook kunt U (maar dus ook de tientjesleden) vanaf het komende jaar 'ingezonden stukjes' aan ons sturen die onder de titel 'DIT IS MIJN MENING' in het Valkhofnieuws geplaatst zullen worden.

Wij zijn zo langzamerhand op een punt gekomen dat er ongerustheid is ontstaan rond het Valkhofbeleid van het huidige stadsbestuur.

Een van onze leden schreef ons onlangs nog; wanneer ik in de pers het gemanipuleer en gesjoemel rond dat fantasie'museum' op het Kelfkensbosch lees, slaat

mij de schrik om het hart. Is het nog wel normaal als een directeur van economische zaken hiervoor een sponsoring coördineren gaat?

En dan die z.g. verhuur geschiedenis...als getoleerde 'wetsontduiking'!!

Is er nu in Nijmegen niets belangrijker aan de orde als het doordrukken van een nieuw museum? Kom nou!

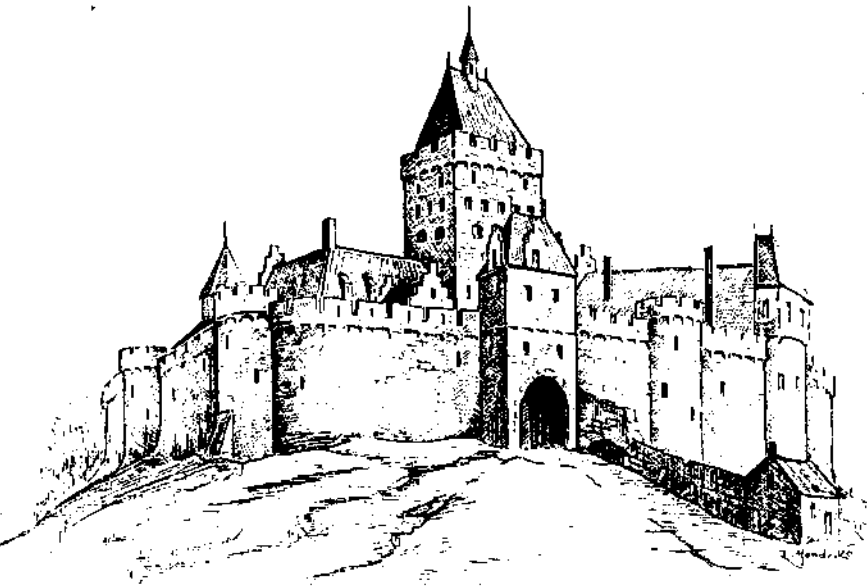
Lezer, geef ook eens Uw mening hierover, onder de titel:

'GEEN MODERNE GLASBOUW OP HISTORISCHE GROND!'

Dit Valkhofnieuws haakt dan ook op bovenstaande in. In vele steden, vooral in het buitenland, gaat men voorzichtiger om met de historie en men heeft er baat bij!

Ook voor Nijmegen kan restauratie of herbouw, zeker als het een Europese geschiedenis betreft, alleen maar een winst zijn!

Redaktie.

door: Henk Schoonwater.

Sinds een aantal jaren heeft Nijmegen een vriendenband met de Russische stad Pskov. Deze stad ligt ten zuidwesten van Petersburg niet ver van de Lettische grens. Evenals Nijmegen is het dus altijd een grensstad geweest en heeft eveneens zwaar van de oorlog te lijden gehad. Pskov behoorde dan ook tot de vijftien steden in Rusland die na de oorlog voorrang kregen bij de wederopbouw.

Met Kiev en Novgorod geniet het de eer tot de oudste steden van Rusland te behoren.

Reeds in de 7e eeuw begon de Slavistam der Kriwitschen hier een versterkte plaats te bouwen. Het land was er uitermate voor geschikt omdat hier twee grote rivieren samen kwamen die in de Oostzee uitvloeiden. Natuurlijk was hier ook een ideale plaats van waaruit men handel kon drijven.

De kleinste rivier heet nu de Pskowa, waaraan Pskov zijn naam ontleent, de andere heet Welikaja, deze rivier kan men vergelijken met onze Waal, zeker wanneer we op het Valkhof staan en de Waal naar het noordoosten bekijken waar deze het breedst is.

Voor het eerst werd Pskov genoemd in een 'Chroniek uit vroegere jaren' geschreven op perkament in het jaar 862, er is dan sprake van een Vorst Truwor, die regeert vanuit zijn residentie in het nabij gelegen Isborsk. Dit stadje voorzien van enorm zware muren is nu een ruïne waar nog maar enkele huizen overeind staan met tweekerkjes. Doch gelegen in een idyllische omgeving trekt het heden nog vele toeristen. De kerkjes en de wallen zijn uitstekend gerestaureerd.

De Vorst Truwor vermaakte in zijn tijd het Vorstendom

Met Kremlin met klokketoren in Pskov. Op de voorgrond de opgravingen van de Downmondstad.

aan het nabijgelegen Novgorod, doch de inwoners van het stadje wisten zich te bevrijden van de Novgoroder voogdij, zodat de burgers in 1137 weer in een vrije stad woonden. Rond dit jaar kan men aannemen dat er een versterkte vesting werd gebouwd. Aan de oostzijde hiervan ontwikkelde zich kleinschalig een stedelijke bebouwing. Men noemde dit later de Dowmont-stad naar Vorst Dowmont-Timofej die regeerde van 1266 tot 1299. Eigenlijk was hij een Litauwse Vorst doch gedurende de regering heeft hij de stad met hand en tand tegen vele vijanden verdedigd. Zijn dapperheid was wijd en zijd bekend en voor Pskov is hij dus een heldenfiguur die deze stad gesticht heeft.

De Vorst meende zijn kracht te ontvangen bij de ikoon van de Hl. Drievuldigheid, die dan ook telkens mee ten strijde gedragen werd. Binnen de vesting liet deze Vorst dan ook de eerste stenen kerk bouwen toegewijd aan de Hl. Drievuldigheid. Van die Dowmontov-stad zijn alleen nog fundamenten over. In de jaren na de oorlog heeft men deze opgegraven en zorgvuldig met betonnen platen afgedekt. liefst zes fundamenten van kleinvormige kerkjes kwamen te voorschijn. Deze wijze van conserveren zou ook op ons Valkhof mogelijk zijn.

De stad werd groter en men bouwde steeds verder rond de burcht die later het centrum werd van geestelijke en wereldlijke macht, het Kremlin in Moskou was het grote voorbeeld. Iedere Russische stad heeft zijn eigen Kremlin, een dergelijk complex bestaat dan meestal uit een vorstelijk paleis met ontvangtzalen en diverse administratieve gebouwen. Verder een kathedraal en een aantal kleinere kerken met kloosters en gebouwen voor een bisschop en zijn assisterende priesters. Een dergelijk ensemble kent men in west-Europa niet.

Het Kremlin in Pskov heeft helaas in de loop der

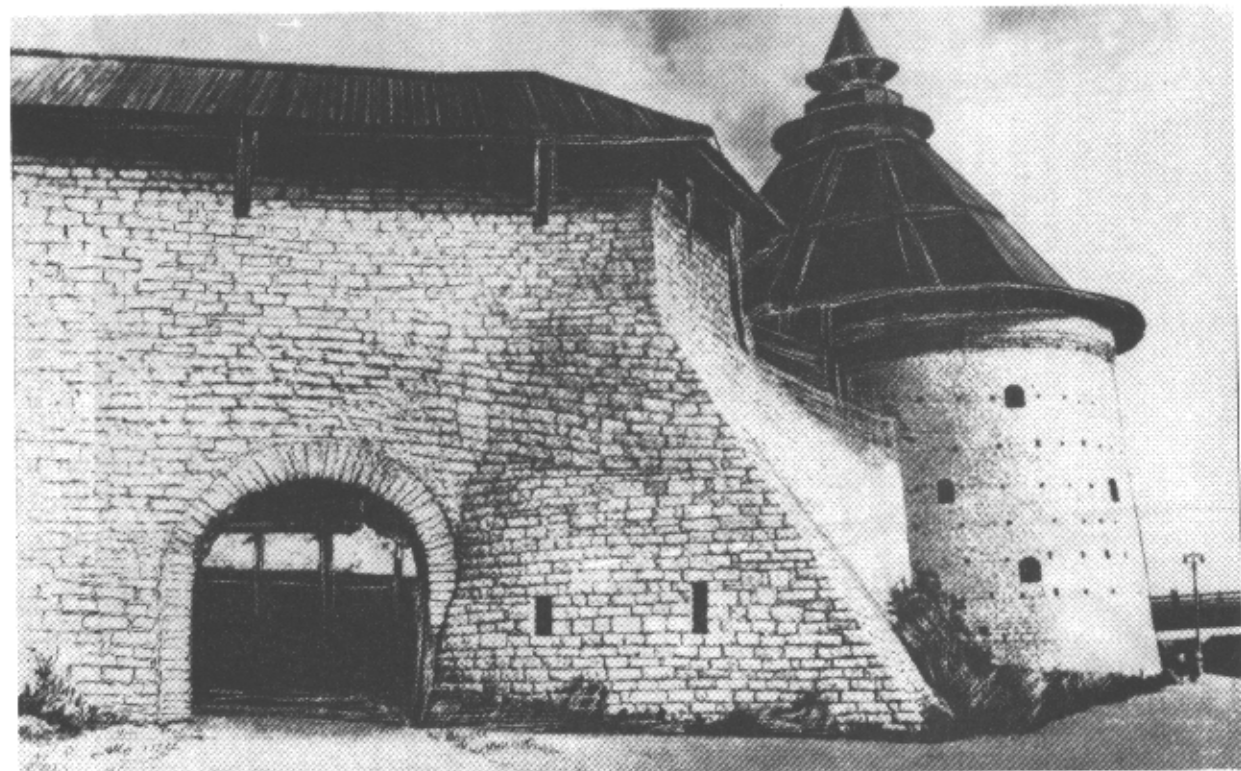
eeuwen veel geleden. Een oude gravure, eind 18e eeuw, laat zien hoe de muren en waltorens afgebrokkeld zijn diverse andere gebouwen zijn dan al in 19e eeuwse stijl opgetrokken. Het enige gebouw dat fier boven de muren uitsteekt is de Kathedraal met zijn klokketoren, deze staat in Rusland altijd een eind van de kerk en is een los soms imposant bouwwerk. We zien bij de kathedraal ook nog een kleinere kerk, die helaas in de jaren van het communisme is afgebroken. De kathedraal zelf is in 1930 omgevormd tot een anti-religieus museum. Maar wellicht is het hieraan te danken dat het interieur gespaard bleef.

In de laatste wereldoorlog werden de koepels nogal beschadigd doch dit is weer keurig hersteld. Deze kerk is het waarmerkteken van de stad en was dit zelfs in de communistische tijd. Als men aan de overkant van de rivier staat, de Velikaja, dan is dit duidelijk te zien.

Als je bij Nijmegen aan de overkant van de Waal staat, dan ligt het gehele panorama van de stad voor je, bij Pskov is dit niet zo, alles ligt veel verder van rivier afgebouwd in verband met hoogwater en ijsgang. De rivierzijde wordt meer bepaald door door boompartijen. Maar de burcht, net als het Valkhof in Nijmegen, gebouwd op een heuvel dicht bij de rivier beheerst daarmee het gehele stadsbeeld. Na de oorlog heeft men veel gedaan om het Kremlin weer zijn oude luister terug te geven. Prachtig glanst de gouden middenkoepel tegen de blauwe lucht en in de avondzon. De walmuren zijn nu grotendeels weer opnieuw opgetrokken en voorzien van houten weergangen zoals het vroeger geweest is. Dáár praat niemand in de geest van: het is tóch maar imitatie we moeten er geen openlucht-museum van maken! Daar in Pskov is men blij met een herleven van de traditie. Dit is dan ook duidelijk te zien aan

Pskov, midden 18 eeuw. Het Kremlin, Drieuldigheidskathedraal en de oude (vervallende) stadswal.

De nu gerestaureerde stadspoort en toren van Maria's bescherming in Pskov. (Bouw, begin 16e eeuw)

de kilometers lange stadsmuur die zorgzaam met de oude steensoort werd hersteld. Deze stenen met de hand gehouwen, zijn vaak enorme brokken zoals vaak te zien in zuid-België en Frankrijk.

Ook in de waltorens zitten nog deze massale stenen, een van deze hoektorens gelegen aan de Welikaja rivier is beroemd geworden in 1581. Deze toren, toen een belangrijk punt in het verdedigingsstelsel van de stad, werd in dat jaar door Polen Duitsers en Hongaren die Pskov wilden innemen veroverd. Het leek er op dat de stad nu in hun handen zou vallen. Maar jong en oud, man en vrouw, raaptten al hun moed bijeen en na een bede om hulp aan Maria gelukte het hen toch nog de vijand op het laatste nippertje te verdrijven. Dit werd een keerpunt in de geschiedenis van Pskov. Tot op de dag van heden wordt deze toren: 'Maria's bescherming en voorbede' genoemd. Hier vlak bij ligt een klein park waarin eveneens een gerestaureerd dubbelkerkje staat ook toegewijd aan Maria.

Toen schrijver dezes enkele maanden geleden in Pskov ronddoelde, heeft hij kunnen zien dat de toren opnieuw in de steigers stond en verder werd bijgewerkt. Drie jaar geleden leek het mij dat de restauratie al voltooid was, maar ook de burchtmuren en toegangspoort waren duidelijk opnieuw onderhanden genomen.

Een wederopbouw vergt veel tijd, misschien duurt het te lang in onze ogen, maar, er gebeurt daar wat! Zo ook de vele mooie witte kerkjes verspreid door de stad, drie jaar geleden waren er al voltooid nu is men met de andere bezig. Pskov een arme stad in onze ogen, bezit een groot gevoel voor cultuur. Een voorbeeld voor Nijmegen! Het is te hopen dat de Nijmegenaren eindelijk eens protesteren tegen het ruineren van het Valkhof en de afbraak van allerlei gebouwen en van wat eens hun mooiste bezit was de Nijmeegse kerken!

'VIJFTIEN JAAR' -HERDENKING, NOVEMBER 1993

Zaterdag, 20 november, precies 15 jaar nadat de Valkhofvereniging ontstond, waren twee autobussen vol Valkhofgeïnteresseerden onderweg van Nijmegen naar Het Loo en Kasteel 'sHerenberg. Koude en sneeuw werden die dag snel vergeten bij het zien van zoveel bewaarde historie.

Tijdens de gezellige avondbijeenkomst werd de geschiedenis van onze vereniging nog eens op tafel gelegd door voorzitter J.Nooy. Daarna verscheen plotseling; ja U leest het goed, Karel de Grote uit het verre verleden om zijn 'handlangers' te bedanken. Hij gaf hierbij dhr. J.Nooy en dhr. H.v.Brienen officieel het recht zich voortaan, 'Ridder van de Furstendomsburcht' te noemen. Een grote verrassing werd de presentatie van een foto-dia waarop de herbouwde burcht vanaf de Waalbrug te zien was! Dit 'meesterwerk' van de heer Leon Wennekes, vakman in 'reklame ontwerpen' belooft nog veel voor de toekomst!

Dhr. dr.B.Biewinga gaf een overzicht van de onderzoeken op het Valkhof, dhr. J. Thijssen over opgravingen, hieruit kon men duidelijk de conclusie trekken dat zij erg zorgvuldig en omzichtig te werk gaan.

Het bekende Nijmeegse 'Quintet' de Leugenbank wist de stemming op een hoogtepunt te brengen met hun Valkhofliederen waarbij niemand of niets werd ontzien. Helaas kon de tekstschrijver, tevens ons bestuurslid, de heer A.Hubers (na een auto-ongeval nog tijdelijk aan de stoel gebonden) niet op deze avond aanwezig zijn. Dus van hieruit dan maar; Lex, veel dank voor jou leuke gedichten! Nog voor men het merkte, wezen de wijzers van het horloge al in de richting van middernacht en moest zelfs het programma ingekort worden!

Hulde aan de organisatoren; dhr. M.Vollebregt en dhr. F.Boshouwers, jullie werk heeft veel bijgedragen aan een onvergetelijke 3e lustrum-herdenking!

H.v.Br.

VERBOUWINGEN EN RESTAURATIES AAN DE VALKHOFBURCHT

(Deel II)

door: Henk Schoonwater.

De Valkhofburcht doorstond de belegering van Maurits met zijn soldaten vrij goed. Maar daarna werden er staatse en vreemde troepen gelegerd o.m. Italianen. Al het brandbare materiaal werd opgestookt, zij braken het lood uit de goten en vernielde de daken. Evenwel vanaf 1592, nadat de soldaten weer vertrokken waren, kon de rust min of meer hersteld worden en de burchtgraaf zijn bewoning weer betrekken en begonnen de reparaties.

Het is natuurlijk hetzelfde verhaal als voor de reductie van 1591. Vooral de ingestorte keukens en de aangrenzende ringmuur krijgen een beurt. Ook wordt nu de grote ontvangstzaal verdeeld in kleinere vertrekken; deze was te zeer een herinnering aan het oude regime. Maurits vertoefde verschillende malen op het Valkhof: 1615, 1616, 1618, maar hij voelde zich hier niet 'thuis'. Zijn opvolger; Frederik Hendrik verbleef eveneens hier. Prins Willem II kwam in 1647 hier op weg naar Kleef, doch de verdere 17 eeuw kwam hier nauwelijks nog hoog bezoek. De Valkhofburcht in zijn slecht onderhouden toestand wordt aantrekkelijk voor schilders en tekenaars, die juist in die eeuw de zorgelijke toestand van het gebouw hebben ver-
eeuwigd.

Nijmegen eens Keizerlijke stad, verviel tot armoede door gebrek aan belangstelling van het welvarend geworden Holland. Hetzelfde verhaal gold voor het gehele oosten een midden van het land.

In 1672 werd Nijmegen weer door de Fransen veroverd en werd ten behoeve van de aan katholieken teruggesloten St.Stevenskerk, uit de torenvormige opbouw boven op de St.Nikolaaskapel de grootste klok wegge-

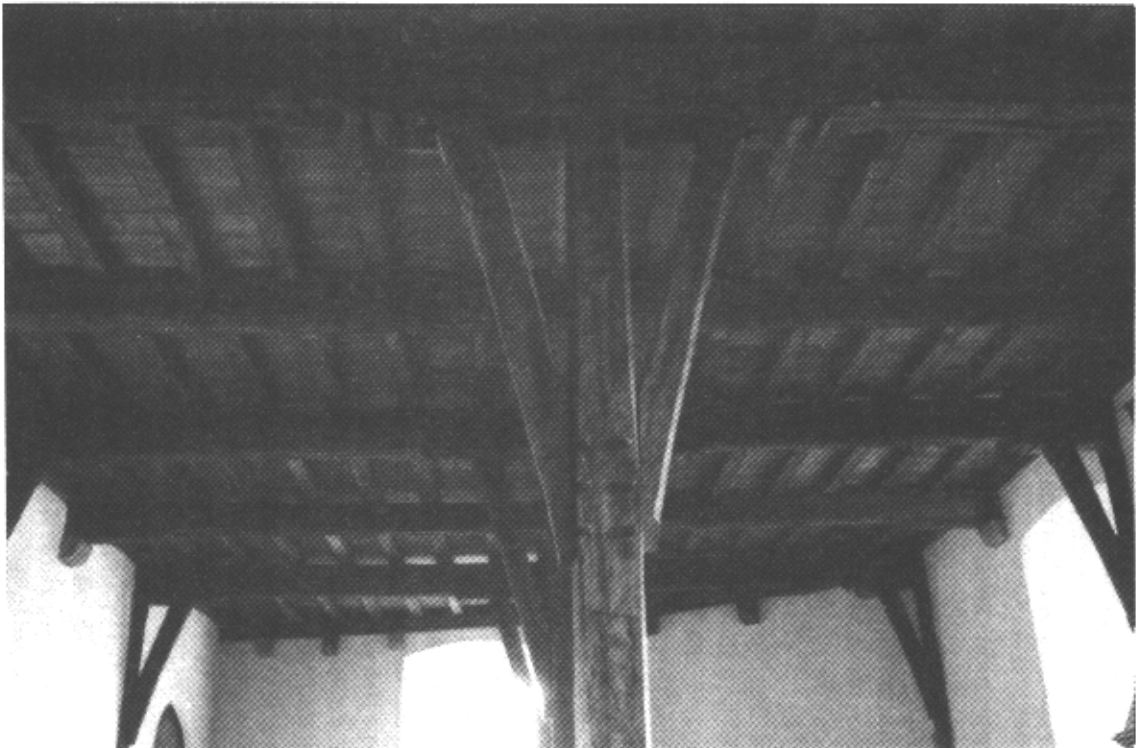
haald. Nadat de Fransen twee jaar later weer weggetrokken waren, vorderde men de klok terug en werd deze aan de kerk van Neerbosch geschonken. Een kleinere klok eveneens uit de Nikolaaskapel werd aan de kerk van Heesch afgestaan.

De Franse soldaten vernielden ook veel aan de burcht en na hun vertrek werden maar liefst 443 karren met vuil naar de Ooy gebracht. Tijdens de vredesonderhandelingen 1676-1679 wilden geen van de talrijke ambassadeurs en gezanten er wonen. Reparaties werden nu in hoofdzaak nog verricht aan de woning van de burggraaf of enkele ruimten die verhuurd werden.

Het stelen van bouwfragmenten, dikwijls van Romeinse herkomst was gewoonte, zelfs in Kleef kwamen ze terecht. Dan was er ook nog een jacht op tuf- of duyfsteen, een materiaal waarvan cement gemaakt kon worden. Na de verwaarlozing van het gebouw in de 17e eeuw springt aan het einde burggraaf Jacob van Ranswijk er weer gunstig uit, als opvolger van zijn vader nam hij vanaf 1697 deze functie waar.

Was het vóór 1590 gebruikelijk dat de Keizer in hoofdzaak het onderhoud financierde, nu deed dit de Gelderse Rekenkamer die zijn zetel had in Arnhem, maar deze had dus in de afgelopen eeuw maar weinig geld gegeven. Op aandringen van Randwijk kwam er nu wat geld los voor het allernoodzakelijkste, betreffende de bewoning. Hem werd 2500 gulden of 'ten alder ustersten' 3000 gulden toegezegd.

De Graaf wilde eerst de ontvangstzaal in vertrekken opdelen zoals ook reeds was gebeurd met de grote zaal maar die vlieger ging niet op. Wel mocht hij enkele vertrekken 'opknappen' en 'inrichten' naar de smaak van zijn tijd. Zo werden de middeleeuwse kruisvensters vervangen door schuiframen. Men wilde ook niet langer tegen houten balken aankijken, en kwamen er dus nieuwe plafonds van stucwerk versierd met ornamenten.

Gebruikelijke houtenplafonds in middeleeuwse kastelen
(Burg Linn, bij Krefeld)

De betegelde vloer werd overdekt met planken, waarop tapijten konden worden gelegd. Waarschijnlijk heeft de Rekenkamer al verwacht dat de kosten hoger zouden worden dan geraamd, want van Randwijck mocht afgebroken tufsteen en ander materiaal afkomstig van de afgebroken westvleugel, ten eigen bate verkopen als dit nodig was. De bewoning van het noord-oostelijk deel van de burcht van waaruit men uitzicht had over de Waal werd nu weer wat prettiger.

Van Randwijck met zijn vele functies in Gelderland en daar buiten, zorgde er ook voor dat er weer een vaste concierge werd aangesteld, want ongetwijfeld was hij van wege zijn bezigheden nog al vaak op reis. Ook zijn 'nazaten' beijverden zich om met de beschikbare middelen, er van te maken wat er van te maken was! In 1726 werd er een lijst gemaakt van alle 'deffecte', hieraan danken we het z.g. dakenplan dat de enige plattegrond is om de situatie in de 18e eeuw te herkennen; ook al klopt deze niet helemaal.

Aan de westzijde van de burcht waren de burchtmuur alsook de woning van de landschrijver er slecht aan toe, deze man wilde zijn woning wel graag verbeterd en vroeg toestemming hiervoor. Na een eerste afwijzing wist hij toch nog het niet onaanzienlijk bedrag van 1100 gulden los te krijgen via de Rekenkamer. Zelfs kreeg hij toestemming allerlei sloopmateriaal, waaronder weer tufsteen, van de 'aff te breeckene muiren en pilaren off bogen' te behouden of te verkopen. Blijkbaar was door deze verbeteringen het huis van de landschrijver in een vrij goede staat gekomen, want na zijn dood wordt het door de Rekenkamer voor een mooie prijs verhuurd.

In 1740 maakten een aantal Groningers een reis naar Nijmegen en bezochten hier het Valkhof. Hiervan is een reisverslag bewaard gebleven, er wordt o.m. vermeld;

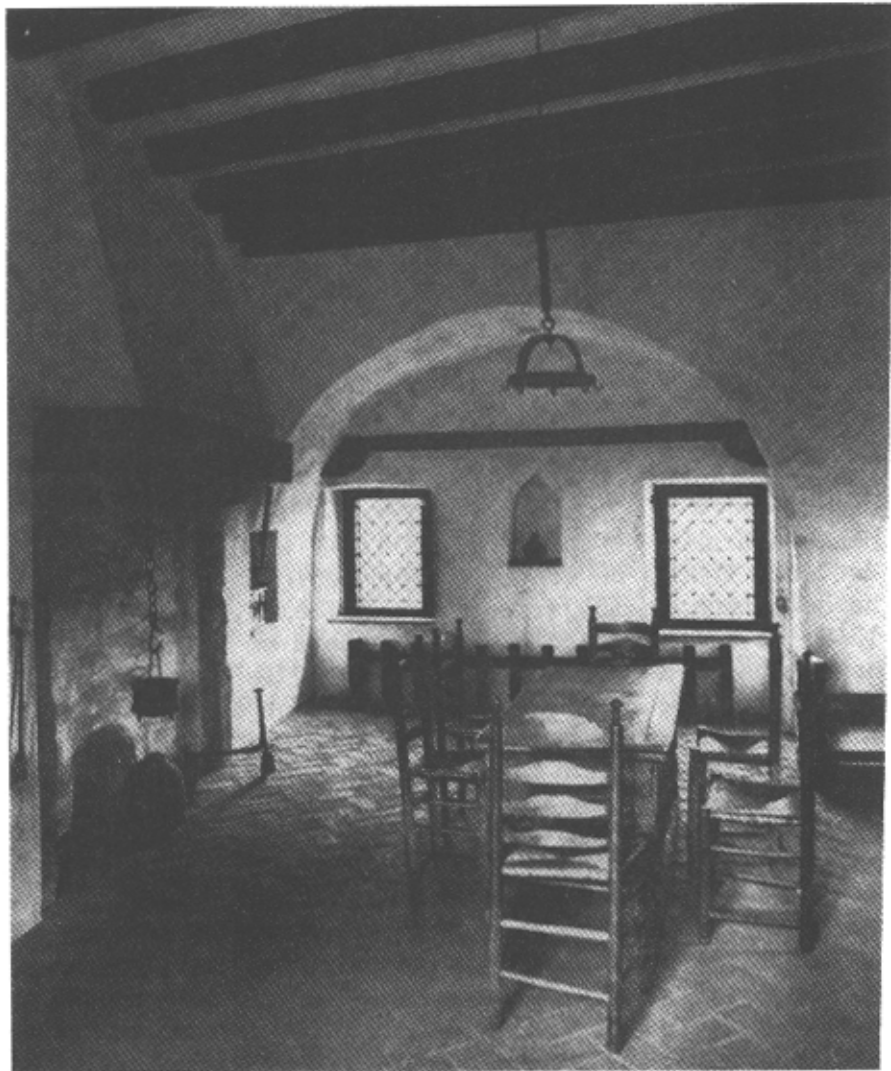
!..Wij beklommen ook de reuze-toren maar kwamen er wel vies en morsig vandaan!'

Alleen over de vertrekken van de Burggraaf waren ze vol lof want zoals eerder beschreven werden deze vrij goed onderhouden. De toren liet al jaren gebreken zien onder ander kreeg men te maken met verzakkingen van de dakruiter bij de spits maar eerst in 1762 kreeg men geld en toestemming van de Rekenkamer tot herstel. Bij een inspectie van de toren waarvan stenen loslieten uitte men toen al vermoedens dat dit kwam door verzakkingen van de fundamenteen. Men bracht daarna nieuwe balken en muurijzers aan maar was er niet zeker van dat dit voldoende zou zijn. Ook bij de traptoren naast de St.Maartenskapel waren verzakkingen vastgesteld.

Hoe deplorabel de toestand was toont wel het feit dat noch tijdens de vrede van Nijmegen noch tijdens de bezoeken van de 18 jarige Prins Willem V, in 1766 en 1769, de burcht waardig bevonden werd om vorstelijke bezoekers te ontvangen. Maar blijkbaar is er van deze zijde behoorlijk commentaar geweest, want op de Landdag te Arnhem in 1769 kwam een en ander direct al ter sprake. De eetzaal gelegen op de begane grond was ten enmale niet geschikt geweest voor een ontvangst; '..gelijk nu en andermael daer seker had moeten geschieden..'

Dus zette men er vanaf nu 'vaart' achter en zelfs particulieren mochten inschrijven. Dit was een andere methode als voorheen, het betrof nu niet alleen de eetzaal, doch ook de anti-chambre en drie slaapkamers. Blijkbaar verwachtte men voor de toekomst toch weer vorstelijk bezoek, er werd n.l. een bedrag van 6000 gulden beschikbaar gesteld.

De grote zaal zou naar de mode van die tijd een soort spiegelzaal worden, afgekeken van de Franse kastelen.

De gerestaureerde z.g. 'Knappenstube' in Burg Linn.

Het is onmogelijk alle mankementen op te sommen welke toch telkens weer werden vastgesteld, alles wat men er aan deed was in feite lapwerk. Vooral de blijvende verzakkingen gaven steeds weer problemen.

De diefstal van tufsteen hield aan en dit materiaal werd zelfs openlijk te koop aangeboden! De stad begon veel te laat en halfslachtig hiertegen op te treden door de verkoop vóór 8 uur 'smorgens en één uur na zonsondergang te verbieden. Maar niet alleen het Valkhof, ook andere gebouwen en de stadsmuren leden onder dieverijen. Het was zelfs zo erg dat het stadsbestuur onder geheimhouding een behoorlijk bedrag beschikbaar stelde voor hen die de dieven aanbrachten.

In 1786 kwam er een nieuwe burchtheer: Frans Godard, baron van Lijnden. Zijn vader had in deze patriotische tijd al eenzelfde functie uitgeoefend. Nieuwe bezems vegen schoon, en dus meteen werden er weer nieuwe reparaties uitgevoerd aan bijna alle daken. Veel plezier heeft van Lijnden er niet gehad, want al in september van dat jaar moest hij het gebouw ontruimen om onderdak te verschaffen aan de uit Den Haag voor de patriotten vluchtende Stadhoudelijke familie. Stadhouder Prins Willem V, was al eerder in Nijmegen geweest, stad en burcht waren hem dus niet onbekend. Er ontstond direct al ruimte-gebrek want niet alleen Prinselijke familie zocht er onderdak maar ook de meegewonnen hofhouding. Nu moesten ook andere burchtbewoners in de bijgebouwen het veld ruimen.

Men bracht opnieuw verbeteringen aan bij de keukens, hier kwam een lange hoge schoorsteen aan de buitenkant. De Reuze-toren kreeg aan de Waalzijde op grote hoogte een galerij, zodat de secretaressen gemakkelijk verbinding kregen met de prinselijke anti-chambre. Er blijken nog een aantal kleinere aanbouwtjes te zijn gekomen die we hier niet zullen noemen. Eigenlijk

was al die moeite ook nog grotendeels vergeefs want reeds in oktober van het volgende jaar vertrok de Stadhoudelijke familie weer naar Den Haag, omdat Pruisische en Brunswijkse troepen te hulp waren gekomen en in de situatie hadden ingegrepen. Ondertussen was Willem van Lijnden, als ware het in ballingschap, zijn achterneef; Otto-Frederik Graaf van Lijnden werd nieuwe Burggraaf. Deze kreeg van de stad een gehuurd huis aan de Doddendaal maar overleed daar nog hetzelfde jaar. Zijn opvolger werd Jan-Elias, deze kon in het huis nog twee-maal de Stadhoudelijke familie ontvangen voor deze voorgoed naar Den Haag vertrok. Nu kwam hij als Burggraaf dus in het gereoveerde Valkhof terecht zou men dus denken, neen al in 1791 is er al weer sprake van 'Dakvernieuwingen!' Je vraagt jezelf dan af; waren hier nu slechte vaklieden bezig geweest, of was er alleen maar het allernoodzakelijkste gerepareerd? In ditzelfde jaar gaf de Rekenkamer meer als 13000 gulden om alles te repareren, er werden hierbij o.m. 90.000 Maasleien verwerkt. Het vorstelijk verblijf van de Oranjes en nog een uitvoerige reparatie in 1792, waren de laatste lichtpunten in de Valkhofgeschiedenis. De Burggraaf Jan-Elias overleed in april 1793 en werd opgevolgd door zijn jongere broer Jacob-Karel, helaas een slappe figuur. Hij en zijn familie namen even voor de Fransen de stad naderden de wijk naar Arnhem. In de jaren daarna hebben zij nooit enige moeite genomen op te komen voor een burcht die hun geslacht een eeuw lang een positie had verschaft en hun tot woning was geweest. De Fransen en hun Hollandse collaborateurs speelden diverse belangen tegen elkaar uit die de Gelderse Kwartieren tot het nooit te vergeven besluit brachten om de burcht maar af te breken. De Franse revolutie werd oorzaak dat door fanatiek

verblinde aanhangers hier, in het nabije Rijnland, België en ook in Frankrijk zelf, een niet te tellen aantal kerken, kloosters en kastelen werden gesloopt. Zij beschouwden deze vaak als symbolen van een feudale macht! Het nageslacht echter zat met een cultuurverlies dat misschien nauwelijks meer te herstellen is!

NASCHRIFT:

Voor onze stad werd de burchtafbraak een brutale vernieling in een lange indrukwekkende historie. Zeer veel belangrijke gegevens gingen verloren, Johan i/d Betouw en Hendrik Hoogers begrepen heel goed welke schade aan de geschiedenis werd toegebracht, zij hebben gered wat nog te redden was. Maar hiermee waren de nog overgebleven resten nog niet veilig gesteld! In 1985, bijna twee-honderd later, werden opnieuw op bevel van enkele ambtelijke personen waardevolle historische fragmenten brutaal uit het park weggehaald! Nu is het de taak van de Valkhofvereniging om in actie te komen!

Wij blijven dan ook eisen dat -alles- wordt teruggebracht zoals in een ambtelijk schrijven ons is beloofd! De Valkhofgeschiedenis is geen afgelopen zaak, maar wij staan voor een nieuw hoofdstuk. Als deel hierin hebben wij de plicht ons in te zetten voor deze Europese geschiedenis!

Een herstelde burcht kan voor Nijmegen van grote betekenis worden in het kader van een verenigd Europa! Daarom blijft ons devies klinken: Geef Nijmegen de geroofde historie terug!

Redactie.

TUSSENRAPPORTAGE VAN HET BODEMONDERZOEK

door: drs. Fer Boshouwers.

Reeds eerder werd over het bodemonderzoek een en ander in het Valkhofnieuws vermeld (resp. nrs. 1 en 3 van de lopende jaargang).

Het aangekondigde radaronderzoek heeft inmiddels plaats gevonden (woensdag 13 oktober), maar de resultaten hebben ons nog niet in rapportvorm bereikt. Toch is er wel een en ander te melden.

Eerst iets over de aard van de in 1992 gebruikte Electro-magnetische methode.

Bij de electro-magnetische apparatuur wordt de geleidingswaarde van de bodem vastgesteld. Bij grote onregelmatigheden in de bodem, bijvoorbeeld door aanwezige steenresten van funderingen, geeft de apparatuur lagere waarden aan, dan in de bodem daaromheen. Zo kan een patroon ontstaan, dat vergelijkbaar zou kunnen zijn met de contouren van een funderingsplan, aangenomen dat er verder geen verstoringen in de bodem hebben plaatsgevonden.

Op het Valkhof is helaas door de jaren heen veel in het bodemoppervlak gewerkt, b.v. bij de omzetting van grond bij de parkaanleg, de bouw van een muziek-kiosk, het leggen van gas- en electriciteitsleidingen, grondophoging cq. afvlakking, restanten van oorlogstuig in de vorm van scherven, enz.

Daardoor gaf het onderzoek met de EM- (electro-magnetische) apparatuur een moeilijk te doorgronden beeld van gegevens.

Dit was de reden om het onderzoek nu uit te voeren met grondradar. Deze methode zendt signalen uit naar de bodem tot op een diepte van ongeveer zes meter. Bij hindernissen in de bodem, anders dan zand, werpt

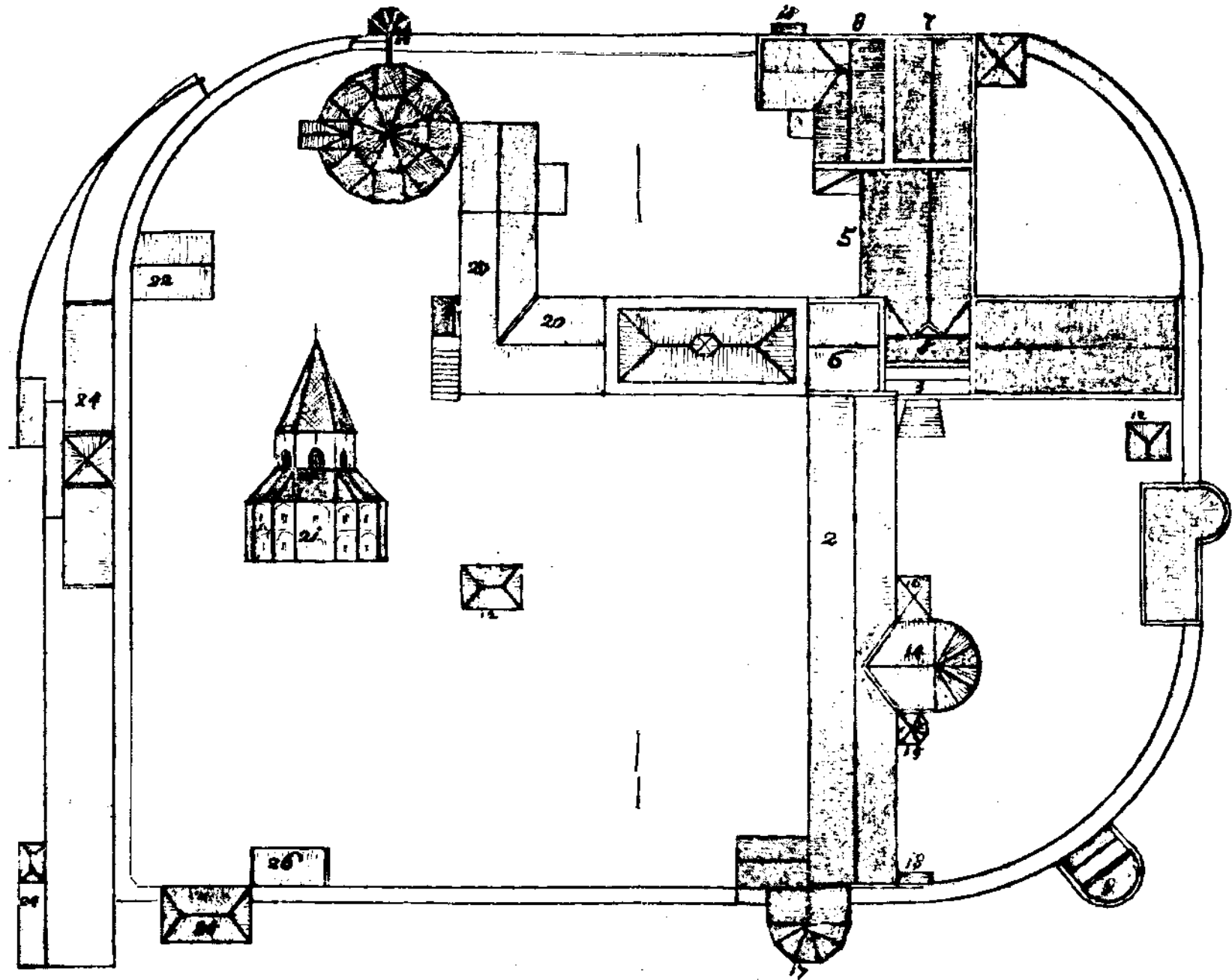
hij de signalen terug naar de ontvanger. De verschillen in diepte worden omgezet in getallen, zodat er weer een patroon van verschillen ontstaat.

Het grondradaronderzoek heeft ter plekke op 13 okt. reeds de nodige (voorlopige resultaten opgeleverd. Er werd op drie plaatsen onderzoek verricht. Ten eerste in het oostelijk deel van het Valkhof, even ten noorden van de Barbarossaruine, waar zich een put heeft bevonden. Ten tweede op de kruising van de diverse vleugels aan de noordzijde, waarbij met name de plaats van de Donjon werd onderzocht. Tenslotte het perceel aan de oost- en zuidzijde van de St.Nikolaaskapel, waar voorheen het zogenaamde 'vicarishuisje' aan de kapel was gebouwd (zie aflevering 2 van deze jaargang). Op alle plekken is de voorlopige conclusie, dat nu met meer zekerheid de plaats van de diverse bouwvolumes is vastgesteld.

Een combinatie van deze gegevens met het binnenkort uit te geven geschrift van Weve (voormalig stadsarchitect) kan nog veel opleveren. We moeten evenwel de definitieve rapportage afwachten om precieze uitspraken te doen.

Met de onderzoeker Dr. Biewinga uit voorschoten, die nu met een technisch-wetenschappelijke ploeg van de Technische Universiteit Delft het onderzoek heeft verricht, is afgesproken dat wij voor de lustrumviering op 20 november over het rapport kunnen beschikken. Als U dit leest heeft U mogelijk al meer opgestoken via een uiteenzetting op die betreffende avond.

In elk geval zal voor iedereen in het januari-nummer van 1994 een uitgebreid verslag van het onderzoek nog volgen.

HET DAKENPLAN VAN DE VROEGERE VALKHOFBURCHT

Het leek ons waardevol dat bij het voorlopig verslag over de bodemonderzoekingen op het Valkhof (door F. Boshouwers) en het artikel van H.Schoonwater over de verbouwingen en restauraties in en om de burcht, het z.g. 'dakenplan aan U voor te leggen, vervaardigd door een leidekker in de 18e eeuw.

In het Rijksarchief in Arnhem wordt het origineel bewaard, hierbij staat vermeld:

'Getekende plattegrond in geel rood en grijs. 1725. Rijksarchief Arnhem. Origineel schaal 1 : 216.'

'Platte Grond Van De Daaken Op 'T Furstendoms Burght Tot Nijmegen. No 1 Grooten Toorn, 2 Kleer Solder, 3 boven den Ingangk van den Heer van Randewijk sijn Wooning, 4 Prince Keuke, 5 groote Sael, 6 Blauwe Camer, 7 Roode Camer, 8 Conings Camer, 9 de Vrouw van Randewijks Camer, 10 Lanteerntje, 11 Lusthuijsje in de valjere, 12 put huijsjes, 13 Coets huijs van de Hr van Randewijk, 14 Capel, 15 Trap Toorntje, 16 Portaal voor de peerd Stal, 17 Jonker Jans Toorntje, 18 twee Secrete, 19 Hoff Huijsje, 20 Vrouw van Blitter-wijks wooning, 21 Heijdense Capel, 22 Coets huijs van de vrouw van Blitterwijk, 23 Toorntje van een lust huijsje 24 wooning vande Freule Till, 25 voor de poort, 26 Portiers huijs.'

De St.Nikolaaskapel werd vroeger vaak heidense kapel genoemd omdat men meende dat het gebouw nog uit de romeinse tijden was overgebleven en voor een of andere afgod bestemd was.

EEN VEELBEWOGEN VERLEDEN...

De 21e oktober 1591 wist Maurits met zijn Hollandse soldaten na langdurige gevechten eindelijk de Nijmegenaren op de Knieën te krijgen en trokken zij met veel lawaai de stad binnen.

Veel inwoners konden nog vluchten, onder hen waren ook burgemeester Cornelis de Geyer, gemeenteraadsleden, geestelijken en ook de Vicaris van de Nikolaas kapel op het Valkhof. Zij wisten bij hun vlucht veel kostbaarheden uit kerken en kloosters in veiligheid te brengen. Dit was noodzaak want bij iedereen was bekend welke vernielingen en plunderingen meestal op een stadsverovering volgden.

Omdat Nijmegen nu voortaan 'Hollands' was en katholiek zijn verboden werd, kwamen vele historische en kerkelijke kunstvoorwerpen nooit meer terug.

Honderd jaren na deze gebeurtenissen worden op een inventarislijst in de stad Emmerich relieken vermeld afkomstig uit de Valkhofkapel in Nijmegen; n.l.: resten van Nikolaas, Alexios en Karel de Grote. Later horen wij daar nooit meer iets over, men vergat vaak gewoon waar alles vandaan was gekomen.

Nu nog duiken dikwijls op z.g. 'kunstmarkten' voorwerpen op waarvan de herkomst gewoon niet meer te achterhalen is.

In 1975 werden bij herstellingen aan het z.g. Kruisorentje in de kerk van Kranenburg verschillende relieken gevonden vermoedelijk afkomstig van de Stevenskerk in Nijmegen.

Via mevrouw H.Linssen uit Kranenburg ontvingen wij hierover een verslag van Barbara Ries waarin U een geschiedenis kunt vinden die voor Nijmegen toch wel interessant is, zelfs na vierhonderd jaren.

Artikel uit 'KIRCHE UND LEBEN' 11 april 1992.
Bisdomblad Münster.

RELIEKSCHRIJNEN OP EEN ANTIEMARKT....

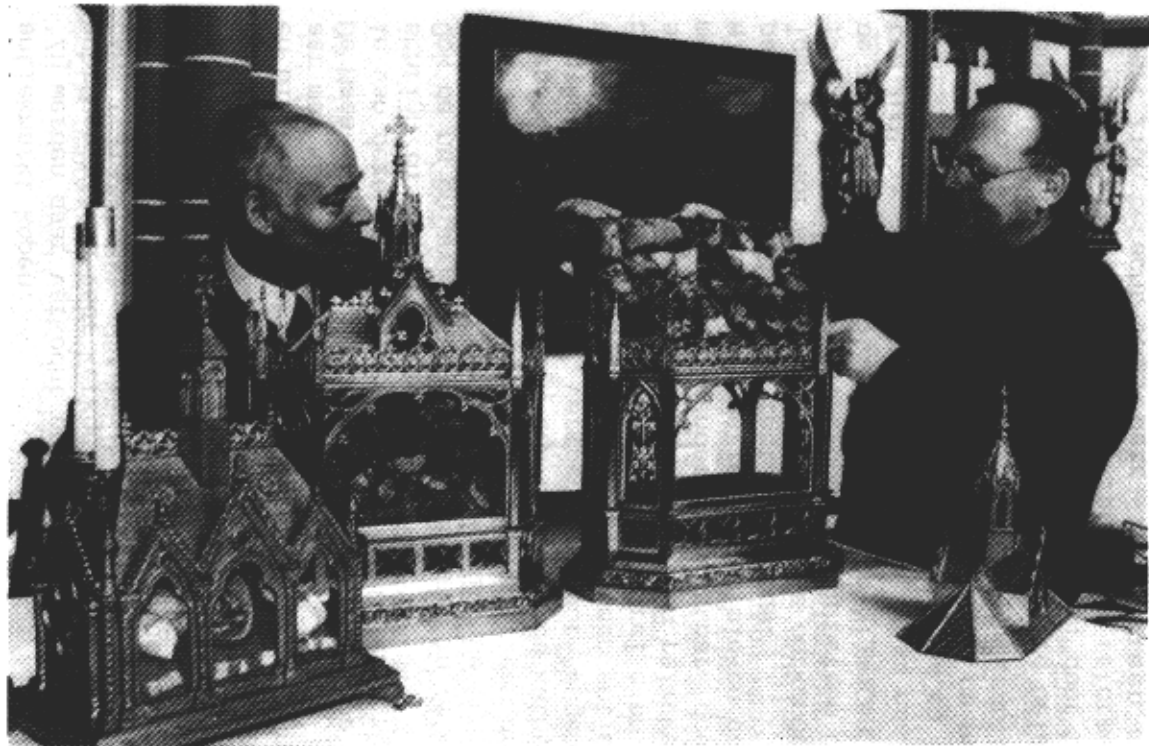
Kranenburg. Mensen op de vlucht zijn in onze dagen helaas reeds een alledaags beeld, de Nederrijn is nu voor velen dan ook een nieuw vaderland geworden. Zo was het niet anders in vroegere tijden. Uit een oorkonde met de datum 1 augustus 1593, die in het Diocesaan archief van Utrecht wordt bewaard, blijkt dat Kranenburg in die tijd een toevluchtsoord voor veel Nijmeegse katholieke gezinnen was geworden. Zij vluchtten uit de nog zeer jonge protestantse Republiek der Nederlanden tijdens de Belgische opstand van 1591 naar het naburige katholieke Kranenburg. Zij brachten hier niet alleen zichzelf in veiligheid maar wisten tevens ook vele kerkelijke kostbaarheden te redden uit de Nijmeegse collegiale- en hoofdkerk St. Stefanus, die door beeldenstormers bedreigd werd. De relieken waarbij zich ook een armrelik van de eerste martelaar Stefanus zou zijn werden daarna aan Kranenburg geschonken en bleven daar tot op heden bewaard.

'Overblijfselen' in nieuwe omhulsels.

Enkele van deze 'overblijfselen', zo luidt de vertaling van het woord relikwie, werden in juni 1991 door de bisschop van Haarlem M. Bomers in een schrijn bij het hoogaltaar van de Peter en Pauluskerk in het huidige Kranenburg geplaatst.

Op 28 februari van dit jaar, kregen ook de verdere gevonden overblijfselen hun ereplaats.

De Pastoor van deze kerk Günther Aengeneyster kon n.l. twee reliekschrijnen van gelijke vorm toevallig op een

Pastoor G. Aengeneyster (links) en kunstsmid H. Cürvers (rechts) met op de voorgrond de drie schrijnen uit de kerk van Kranenburg.

foto: K.D. Stade. Kleve.

antiekmarkt kopen.

'Zij werden daar verkocht onder voorwaarde dat deze schrijnen alleen voor kerkgebruik behouden zouden blijven..' aldus pastoor Aengeneyster.

Reliekschrijnen zijn meestal kostbare houders voor de relikwieën, de oudste dateren uit de vierde eeuw en hadden vaak de vorm van kleine kastjes of bussen. Voor grotere relikwieën gebruikte men een sarcophaagvorm, en uit deze ontwikkelde zich weer het 'schrijnreliqui-
aar met een zadelvormig dak.

De Maas- Rijnschool ontwierp in de 12e en 13e eeuw vele van deze schrijnen, zoals b.v. de Driekoningenschrijn in de Dom van Keulen.

Ook de nu onlangs gevonden reliquiaren in de kerk van Kranenburg te zien, zijn schrijnvormig. De tijd van ontstaan is vermoedelijk de eerste helft van de negentiende eeuw. '...Mogelijk zijn deze uit de kathedraal van Reims afkomstig..' vermoedt pastoor Aengeneyster. Hij vond deze schrijnen toevallig op een antiekmarkt. Eveneens toevallig werden in 1975 de relieken uit de stad Nijmegen gevonden in zijn kerk; een reliekschaal met kleine resten van beenderen inkostbare doeken gewikkeld, bij de eerste onderzoeken bleken dat dit paramenten waren uit de zestiende eeuw.

Toen pastoor Aengeneyster ook nog de oorkonde uit 1593 in handen kreeg, concludeerde hij meteen dat dit de relieken uit de St.Stevenskerk te Nijmegen moesten zijn!

Een schat van relikwieën herontdekt

Voor een kerk was een relikwieënschat erg belangrijk in vroeger tijden..' aldus Aengeneyster; 'door relikwieën konden aflaten worden verkregen. De reformatie heeft zich terecht tegen deze relikwieën cul-

tus gekeerd...' aldus de herder van Kranenburg. Vereringen van lichamelijke overblijfsels vinden wij ook in buitenchristelijke Godsdiensten. Ook daar kan men verering zien van gebruiksvoorwerpen van grote religieuzen. Het Budisme en de Islam zijn hier voorbeelden van. Men baseert de verering op het geloof, dat de kracht en de macht van grote persoonlijkheden ook na hun dood nog werkzaam zijn. Bij de Christenen komt er nog bij, dat het geloof in de verrijzenis leidt tot een bijzonder eerbiedwaardige behandeling van het ter aarde bestelde lichaam.

In de vroege middeleeuwen was het voorschrift dat in elk altaar een relikwieëngraf aanwezig moest zijn. Om deze redenen werden de relieken 'gedeeld', waar een deel is, is ook het geheel aanwezig..' aldus pastoor Aengeneyster, '...dit is dus de gedachte die achter de deling ervan steekt..'

Men heeft nu besloten de 'armrelik' die in oude geschriften al vaak genoemd werd, wetenschappelijk via de z.g. Carbon-14-methode te onderzoeken en er de ouderdom van vast te stellen.

Deze moet zeer oud zijn immers de Nijmegenaren ver-
eerde reeds voor 1591 al eeuwen deze relik van de patroonheilige van de St.Stevenskerk die in de 13e eeuw al genoemd wordt!

De relikwieën in de nieuwe schrijnen herinneren niet alleen aan heiligen, maar ook aan mensen die eens vanuit de buurstad Nijmegen naar Kranenburg moesten vluchten en daarbij een deel uit een lange historie in veiligheid brachten. De nu opgestelde schrijnen symboliseren dus een gemeenschappelijke Nederlands-Duitse geschiedenis uit de 16e eeuw.

Barbara Ries.

door: H. van Brienen.

Ook in de oude burcht op het Valkhof te Nijmegen zullen wel veel herinneringen zijn geweest aan Keizers en Koningen die hier nogal eens verbleven.

De 'edele Heren' woonden nu eenmaal niet in lege kamers met kale muren. Ook waren daar vaak gebruiksvoorwerpen of schenkingen uit het thuisland van de heersers die in een paleis achterbleven. Zo ontstonden in de loop der eeuwen waardevolle verzamelingen in verschillende steden die vaak in 'schatkamers' bij kerken bewaard werden. Hoe hier in Nijmegen na diverse plunderingen tot aan de afbraak van de burcht alles is verdwenen, kunnen wij slechts vermoeden.

Zeker is dat onze stad; toen de laatste stenen uit een geweldig historisch verleden onder het zand werden weggeharkt, letterlijk met lege handen stond...! Geheel anders verliep de geschiedenis in de oude Keizerstad Quedlinburg. Tot in 1940 was daar precies bekend wat in de schatkamers voorhanden was. Bij het einde van de waanzinnige oorlog '40-'45, verdwenen echter op geheimzinnige wijze vele onbetaalbare historische kunstschaten. Opsporen was vrijwel onmogelijk, Quedlinburg was bezet geweest door 'bruinheden' Amerikanen, Engelsen en Russen, wie waren de daders? Wat was er gebeurd, hoe konden deze waardevolle voorwerpen enkele jaren geleden plotseling opduiken op een kunstmarkt in Texas (U.S.A.) ??

De oud directeur van het Slotmuseum, de heer H.Müller bericht hierover:

'...Als getuige van de donkerste jaren uit onze geschiedenis blijven vooral de laatste dagen van de afschuwelijkste oorlog aller tijden mij nog steeds voor ogen. Onze eerbiedwaardige buurstad -'Halberstadt', ook wel 'de parel' van het Harzgebergte genoemd vanwege het werkelijk schitterende stadsaanzicht, waarin

de torens van oude kerken beeldbepalend waren was al omsingeld door de Amerikanen. Hun voorstel deze historische plaats voor een verwoesting te sparen door overgave, werd door de bruine machthebbers brutaal afgewezen. Deze 'verdedigers zagen liever puin en ellende om daarna een veilig heenkomen te organiseren! Zo werd Halberstadt op 8 April 1945 vrijwel geheel verwoest. De woedende vuurzee verspreidde de smeulende resten zelfs tot in het 16 Km verder gelegen Quedlinburg, dat een zelfde lot te wachten stond. Want ook hier lag de keuze; overgave of ondergang....'

De Quedlinburger-raad had schijnbaar nog niets geleerd en stelde zich hard op, maar al spoedig raakte men verdeeld.

Na naastige verwarde besprekingen met de Amerikanen, waarbij de heer H.Müller als tolk fungeerde, werd Quedlinburg na enkele strubbelingen bezet en grotendeels van de ondergang gered.

Maar, wat was er intussen met de kunstschaten uit de kerken gebeurd? De heer Müller schrijft hierover: '...Aan de voorzijde van de Altenburgerheuvel bevond zich onder de grond een labyrint van gangen afkomstig van vroegere zandsteenwinningen. Er was in mijn jeugd geen jongen te vinden die met zijn vriendjes daar niet af en toe in ronddoelden. Jaren later werden de ruimten gebruikt door champion-kwekerijen. Voor de 2e wereldoorlog werden ook ruimten gebruikt als geheime opslagplaatsen.

Niemand van ons heeft ooit kunnen denken dat deze hollen eens een grote rol zouden gaan spelen in ons leven! Een van de ingangen tot deze doolhof lag bij de z.g. 'Wiperti-kluis' aan een smal bospad. Een andere tegenover de 'Kinderwagen-weg' die men via een klein brugje kon bereiken.

In de oorlog meenden de bruine machthebbers dat de bewoners van de stad bij een bombardement hier een

veilige schuilplaats zouden hebben. Dit was natuurlijk een waanbeeld omdat deze grotten te ver buiten de stad lagen maar ook zeker niet veilig konden zijn vanwege instortingsgevaar.

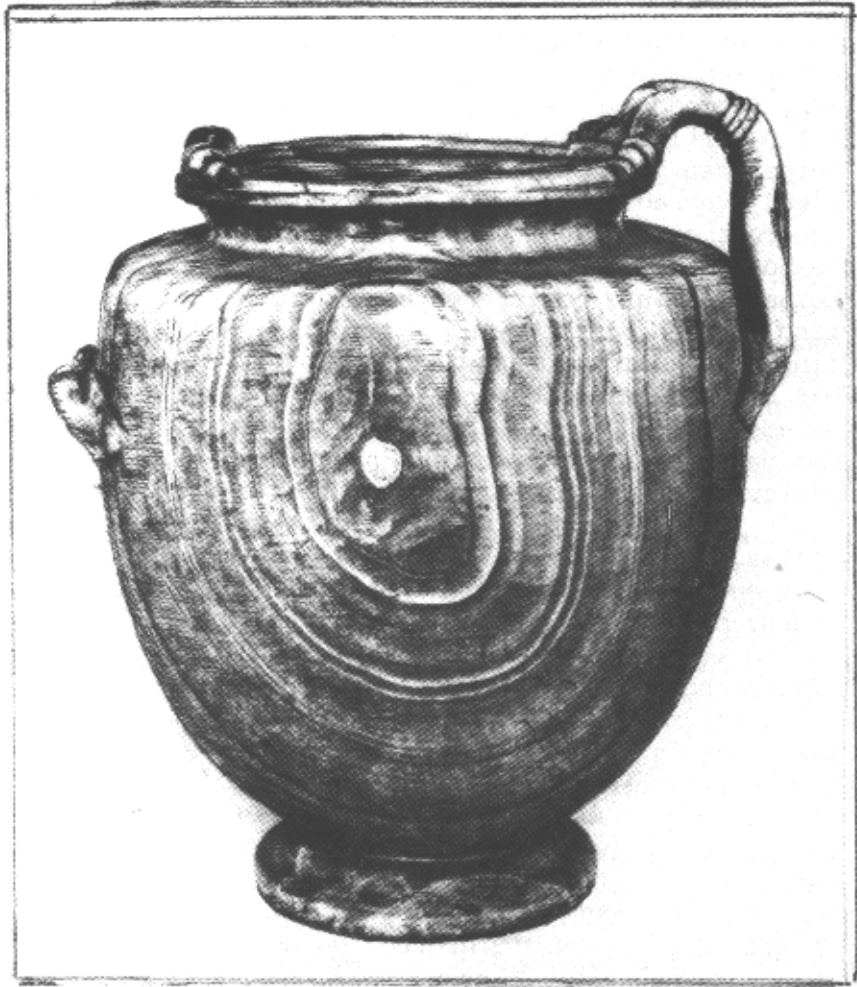
Intussen was al bij het begin van de oorlog de 'Domschat' uit de 'Stiftkirche' weggehaald om in een kluis te worden opgeborgen. Het 'waarom' was onbegrijpelijk omdat Hermann Göring luidkeels verkondigde, dat men hem 'Jan Klaasen' mocht noemen als er ook maar één vijandelijk vliegtuig over Duitse bodem zou vliegen! En nu begon men al direkt met het verbergen van alle kunstschaten.. Ja ook de directie, die de stadsbibliotheek beheerde op de Schloszberg, kreeg opdracht alle waardevolle literatuur in kisten te verpakken omdat deze naar een 'geheime' schuilplaats gebracht moesten worden.

Toen na de nederlaag bij Stalingrad de overwinningsberichten tot het verleden behoorden en de oorlog steeds dichterbij Quedlinburg naderde, werd het zaak te redden wat nog te redden viel! De Quedlinburger-kunstschaten stonden hierbij op de eerste plaats. Nu verscheen er een officieel bevel van de NSDAP-top, de Altenburger-holen als 'bommenveilige' opslagplaats te gebruiken. Kist na kist, met vaak onbetaalbare kunst verdween nu in de onderwereld, dit alles werd door 'bepaalde personen' z.g. in opdracht uitgevoerd...

Enkele delen uit de 'Domschat' zullen wij hierbij even nader bekijken.

Als eerste de z.g. KANA-kruik; een fraaie albasten waterkruik, ongeveer 45 cm hoog, met twee slangvormige handvaten waarvan één beschadigd; mogelijk ontstaan in de eerste eeuw, uit Byzantium afkomstig. Deze kruik werd in vroegere jaren, altijd op de tweede zondag na Driekoningen, (als het evangelie van de bruiloft in

z.g. Kana-kruik; mogelijk uit de 1e eeuw. Albast.
Kan via Keizerin Theophano in Quedlinburg zijn terecht
gekomen.

Kana werd voorgelezen) plechtig op het altaar geplaatst omdat men meende dat deze kruik daar nog van afkomstig was. Vermoedelijk is deze kruik 10e eeuws en afkomstig uit bezittingen van Keizerin Theophano.

Verder kan men in de 'Domschatz' een evangelie-boek zien, eveneens uit de 10e eeuw. Het werd prachtig met goudinkt geschreven tussen fraaie tekeningen.

De boek-kaft is belegd met vergulde zilverplaten waar tussen kostbare edelstenen een Maria-afbeelding is te zien met aan weerszijde een bisschop, dit alles is omringd met kleine mozaiek-afbeeldingen.

Dit boek nu onschatbaar in waarde, dook enkele jaren geleden op tijdens een kunstmarkt in Texas U.S.A., hoe was het daar terecht gekomen? De heer Müller schrijft hierover 1990 in een plaatselijk dagblad;

'..In 1980 stierf in zijn woonplaats Whitewright bij Dallas in Texas een oorlogs-veteraan Tom Meador, 64 jaar oud. Als luitenant in het Amerikaanse leger behoorde hij in 1945 tot de bezetters van Quedlinburg. Hij zou kennissen verteld hebben dat hij in een stenen-afwatering een schat gevonden had. Nu moet deze toen nog jonge man, een kunstkenner geweest zijn maar hoe kwam deze Texaner bij de toen nog verborgen kunstschat-ten? Hier moeten duidelijk handlangers zijn geweest die 'op de hoogte' waren, want één man kan nooit uit al die kisten de belangrijkste voorwerpen hebben weggehaald!

Er wordt wel eens bericht dat deze luitenant Meador de stad Quedlinburg zou hebben ingenomen, dit is niet juist. Ik heb veel Texaanse officieren gekend omdat ik vaak als tolk bezig was bij besprekingen.

Natuurlijk moet men dit gebeuren zien in de chaotische toestanden rond 1945, want in Mei van dat jaar werden de Amerikanen alweer vervangen door Britse troepen. Bij het afscheid van de Amerikanen die intussen voor

mij vrienden geworden waren, is nog gevraagd of ik er iets voor voelde om met mijn familie mee te gaan want een goede tolk was immers overal bruikbaar. Over kisten of gestolen kunst is nergens gesproken. Waarschijnlijk was hierover bij deze mensen niets bekend zoals ook bij mij persoonlijk.

Al spoedig kwamen Engelse troepen, dit zou echter van korte duur zijn want 30 juni vertrokken zij alweer. Nu deed al spoedig het gerucht de ronde; de Russen komen! Op 1 juli stond ik met Kurt Schuchardt en enkele andere stadgenoten 'smorgens op de trappen van het stadhuis waar intussen in de raadszaal de oude stadsbestuurders vergaderden. Tegen 11 uur kwamen ongeveer 10 ongewapende Russische soldaten het Marktpllein over die een gesprek met de burgemeester wensten. Wij wezen hun de weg, maar tot onze verrassing was de raadszaal leeg de heren hadden door de achterdeur de benen genomen! Zij bleken verdwenen evenals zovele medeburgers van de stad. Er moest nu zo spoedig mogelijk een voorlopige stadsraad komen. Wie dacht er bij al deze problemen nog aan kunstschaten.. De beroofde kisten werden dan ook pas later hier in het raadhuis teruggevonden. Het zijn dus duidelijk Duitsers geweest die belangrijke voorwerpen in de handen van de bezetter speelden, mogelijk om een veilig heenkomen te krijgen....'

Het blijft voor Quedlinburg een geluk dat via een kunstmarkt in Texas de geroofde kunstschaten weer 'ontdekt' werden! De teruggave hiervan heeft voor nog heel wat problemen gezorgd, maar kon tenslotte geregeld worden. Zo konden de historische voorwerpen na veel omzwervingen weer plechtig in de Quedlinburger-Dom worden opgesteld afgelopen september. De stad zelf is gerenoveerd en gerestaureerd een bezoek zeker waard, of zoals het echtpaar Ten Haaf uit Gennep ons op een ansicht kaart schreef uit Quedlinburg; 'Ongelooflijk mooi!'

'De Bandenbeurs' aan de Oude Haven in 1983. (foto-col. A.Janssen.)

DE 'BANDENBEURS' AAN DE OUDE HAVEN

door: Maurice Vollebregt.

Iedereen die Nijmegen een beetje kent, weet dat er de laatste tien jaar veel te doen geweest is rond de renovatie van de Waalkade en omgeving.

Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan het definitieve ontwerp van het evenementenplein voor het Casino. Dit moet dan tevens het sluitstuk worden van de kade.

Enkele honderden meters westelijker, in de richting van de spoorbrug, ligt in het verlengde van de kade de Oude Haven. Ook deze straat en haar omgeving zijn bij de renovatie betrokken geweest. Zo staat er o.m. een wit pand, dat jarenlang bekend is geweest als de Bandenbeurs. Ook dit pand ging aan het einde van de jaren '80 onder het mes, maar wel op een speciale manier. Navraag bij de Afdeling Bouwkunde van de gemeente leverde de volgende interessante gegevens op: zo bleek dat dit pand niet is gerenoveerd, maar feitelijk geheel is herbouwd. Niet dat wij daar enige moeite mee hebben; in tegendeel! Het opmerkelijke is, dat de gemeentelijke monumenten-instanties destijds voor herbouw hebben gekozen en daar dus feitelijk mee aangegeven dat het wel degelijk zorgt voor de verfraaiing van het stadsbeeld. Op de foto's ziet U dat de nieuwe situatie iets verschilt van de oude (ondermeer deuren en dak). Toch is onze mening, dat dit niets heeft afgedaan aan sfeer en stijl van het pand. Onze conclusie is misschien een open deur: bekroon de kade-omgeving ook aan de oostelijke kant met herbouw. (Een deel van) de Valkhofburcht zou daar geknipt voor zijn! Wij blijven daar dus onze schouders onder zetten.

Oude Haven tien jaar later; de 'bandenbeurs' na de restauratie...

JE WEET MAAR NOOIT....

H. v. Brienen.

Ger Klaassen; ongeveer 26 jaar, komt als bestuurder in een vrachtwagen natuurlijk regelmatig over de Waalbrug. Hij werkt in zijn familie-bedrijf dat, 'goed' en tegen 'redelijke prijs' verhuizingen en vrachtvervoer wil regelen.

Ger, vaak onderweg, doet zijn werk graag maar is toch altijd weer blij als na een lange rit zijn thuisland Nijmegen weer zichtbaar wordt; de Belvédère, Valkhof en Stevenstoren... Altijd weer prachtig om te zien! Maar sinds enige tijd is voor hem de Valkhofkapel op de voorgrond gekomen en niet meer uit zijn gedachten weg te denken..!

Het begon nota-bene allemaal bij een tankstation even buiten Arnhem aan de weg naar Nijmegen, hij wilde er nog even benzine bijvullen zodat zijn wagen voor de volgende dag weer startklaar was. Toen hij met de afgestempelde rekening van de kassa naar zijn truckcar toe liep, kwam een meisje ongeveer van zijn leeftijd, hem tegemoet en vroeg:

'Kunt U misschien even helpen, ik krijg mijn auto niet aan de gang...'

'Ik loop wel even mee..' was zijn antwoord.

Hij rommelde wat onder de motorkap en had als vakman al gauw de oorzaak gevonden. Binnen in de wagen demonstreerde hij dat de motor weer op haar wensen reageerde en zei;

'Dame, je moet het karretje eens laten schoonmaken het is echt aan een 'grote beurt' toe..' Ze kwamen tot een gesprek toen Ger op het dashboard een mooie kaart ontdekte: 'Hé, wat heb je hier een mooie...'

'Ja, dat is de afbeelding van een ikoon in de Valkhof-kapel, daar heb ik 'm gekocht...Nikolaas is n.l.

beschermer van mensen die op reis zijn, ik ben als actief verpleegster nogal veel onderweg en de wegen zijn in deze tijd niet zo erg veilig, een beetje bescherming kan ik dus best gebruiken...'

'Geloof jij daarin...?'

'Je weet maar nooit...'. Ze keek hem recht in de ogen hij vond haar wel aardig en zei:

'Ik wist helemaal niet dat je in dat kapelletje naar binnen mocht..'

'Ja, ik heb dat ook toevallig ontdekt, het is zeker de moeite waard. Nou zullen we er samen eens gaan kijken..?' Dat was dus recht op de man af!

Voorzichtig werd een afspraak gemaakt om er de volgende zondag eens rond te neuzen. Ria woonde en dit werd een tweede verrassing maar enkele straten van het familie-bedrijf Klaasen af!

'Hoe is het mogelijk dat we elkaar nooit eerder ontmoet hebben..!' Na een stevige handdruk en een 'tot ziens' verdween Ria in haar nu keurig startende wagentje, richting Nijmegen. Ook de vrachtwagen van Ger rolde even later weer op de weg naar huis.

Bij de nu invallende duisternis viel hem bij het passeren van de Waalbrug natuurlijk als nummer één de Valkhofkapel op, stralende in de schijnwerpers...Zou daar soms het begin liggen van een nieuwe vriendschap? Onmiddellijk dacht hij aan zijn vorige vriendin, die om voor hem nog altijd onbegrijpelijke redenen een jarenlange hoopvolle relatie plotseling afbrak... Terwijl Ger nog met een heimwee-gevoel rondliep bleek dat zij allang een andere lieveling koesterde...

'Kom, vergeten..!' zei hij hardop en zette de radio aan. 'Misschien komt er een prettig weekend....'

Inderdaad, alles begon op een stralende 'zon'dag ! In de middag liepen Ria en Ger onder vogelengezang het Valkhof binnen terwijl er nog wat nieuwtjes wer-

den uitgewisseld. Ria woonde als enigst kind nog altijd bij haar ouders, nee, een 'echte' vriend had ze niet, in haar werk kwamen zoveel sterk afwisselende gebeurtenissen voor dat zij er gewoon misschien geen aandacht aan had geschonken.

Zo gingen ze druk pratende de kapel binnen. Onmiddellijk zag Ger nu de Nikolaas-ikoon tussen twee rustig brandende lichtjes, dit zou beeldbepalend blijven voor hem bij het interieur van de Valkhofkapel.

Natuurlijk was er hier veel meer te zien en...te horen voor hem geweldig interessant. Toen ze eindelijk weer buiten stonden zei hij dan ook spontaan:

'Nou loop ik hier in Nijmegen al bijna 26 jaren rond, en dit is nu de eerste keer dat ik deze geweldige geschiedenis ontdek!...'

'Ja...'. zei Ria; '..maar waarom heb jij drie ikonenkaarten gekocht?'

'Nou heel eenvoudig; een komt bij mij in de wagen, een bij mijn broer en een in het karretje van mijn Pa...'

'Dus jij hoopt ook op bescherming..?'

'Je weet maar nooit..!'

Er volgde verder nog een gezellige middag die duidelijk voor een herhaling geschikt bleek. En hiermee begon voor allebei een nieuwe levens-periode waarin anderhalf jaar later het huwelijk werd gesloten.

Ger bleef zijn vrachtwagenwerk trouw, voor Ria kwam een stop toen ze in verwachting raakte. Als verpleegster gaf ze er de voorkeur aan om in het ziekenhuis te bevallen.

Omdat het volgens een deskundige arts:..!Het misschien nog wel twee dagen kon duren...'. Was Ger 'smorgens nog naar Utrecht gereden met een vracht. Hij was nu op de terugweg toen hem onverwacht de oproep bereikte; 'het is zo ver.. of je direkt wil komen..!'

Nu zullen we Ger zelf aan het woord laten zoals hij de geschiedenis aan ons in de kapel vertelde....:

De Nikolaasikoon tussen twee rustig brandende lichtjes.
foto: A. Janssen)

'Ik was missien nog een kwartiertje rijden van Nijmegen af...het was voor mij een kwestie van kalm blijven. Na tien minuten , nog vòòr Lent nam ik voor alle zekerheid nog even contact op met de afdeling maar ik kreeg geen gehoor... Natuurlijk werd ik ongerust..Bij het passeren van de Waalbrug zag ik weer de kapel van Nikolaas, U mag het gerust weten, ik zei hardop: Nikolaas help me snel door de stad zodat ik nog op tijd kom.. En daar waren de eerste verkeerslichten... natuurlijk rood! Terwijl mijn voet naar de rem ging sprongen ze op groen. Och verder viel het wel mee en de vrachtwagen stond al gauw bij het ziekenhuis ...ik holde naar binnen en kwam even later bij de deur van verloskamer. Nu kunt U het geloven of niet, maar toen gebeurde er iets vreemds: Ik zag een fel licht op de deur en midden in de Nikolaas-ikoon! Nog voor ik alles kon verwerken ging de deur open en kwam een verpleegster naar buiten ze zag me en zei:

'Ha..meneer Klaasen; proficiat..U hebt een zoon ..en een dochter...alles is goed..!'

Toen kon ik mijn ogen niet meer droog houden en ging snikkend de kamer binnen, nou affijn de rest snapt U zelf wel.

Ja, we wisten dat er mogelijk een tweeling kon komen maar risico bleef er altijd natuurlijk, er waren twee meisjes voorspeld, maar ik denk dat die deskundige arts geen goeie verrekijker had want er was een jongetje bij..

Ria is nu allang weer thuis, we hebben veel hulp van mijn schoonouders gekregen waar we dan ook erg gelukkig mee zijn. Maar er is nog iemand die ik dankbaar ben, en die we zeker niet mogen vergeten! Vandaar deze bos bloemen.. Als U een vaas hebt met een beetje water dan zou ik ze graag bij de ikoon zetten, alleen natuurlijk met Uw goedvinden!

Weet U dat mij altijd de tekst weer aanspreekt die er

naast te lezen is; dat een ikoon als een -venster- moet worden gezien. Kijk zo voel ik het sinds al onze gebeurtenissen ook! Je kijkt er via de afbeelding doorheen, in een mysterie..en van daar kunnen wij mogelijk hulp verwachten!

Wij zullen als gewoon gezin de komende jaren zeker bescherming kunnen gebruiken, ziet U, vandaar nu deze bloemen,..gewoon een bewijs van dank. Over een jaar misschien, als de kinderen wat groter zijn, komen we nog een keer met z'n viereen een bos bloemen brengen. Of ik daarbij dan op verdere hulp kan rekenen? Je weet maar nooit..!'

Tot zover het verhaal van Ger Klaasen; zijn bloemen pronkten bijna -vier- weken in de vochtige schemerige Valkhofkapel. Wij menen dat Nikolaas zeker tevreden kon zijn, maar ook de bloemist die deze prachtige boeket samenstelde en mocht leveren....!

Nog even dit;

Sinds ons succesboekje 'Twaalf Valkhofverhalen' is verschenen, nu alweer enige jaren geleden; heeft U in ons periodiek een aantal 'nieuwe' verhalen kunnen lezen. Deze vonden allen hun oorsprong in échte gebeurtenissen, die in, bij of rond de Nikolaaskapel op het Valkhof plaatsvonden en via gesprekken toevallig boven water kwamen.

Ook deze verhalen zullen in de toekomst worden gebundeld en uitgegeven, want één ding is zeker;

De Valkhofgeschiedenis is nog lang niet afgelopen, maar gaat nog altijd verder....!

Wij houden U op de hoogte!

INHOUD		PAG.
Inleiding:	redactie	1
De burcht van Pskov en het Valkhof:	H.Schoonwater	3
'15 jaar' herdenking in 1993:	H.v.Brienen	10
Verbouwingen en restauraties (Deel II)	H.Schoonwater	11
Bodemonderzoek. Tussen-rapportage:	Drs.F.Boshouwers	20
Dakenplan + informatie:	M.Vollebregt	22
Een veelbewogen verleden:	Barbara Ries	25
De Domschatten van Quedlinburg:	H.v.Brienen	30
De Bandenbeurs aan de Oude Haven:	M.Vollebregt	37
Je weet maar nooit:	H.v.Brienen	39
Inhoud:	redactie	45
Foto's; A.Janssen, K.D.Stade, (Kleve). Ook dank aan Foto Verwey, Plein '44 Nijmegen. Tekening blz 2, Johan Hendriks.		